

บทความวิจัย (ก.ค. – ธ.ค. 2561)
**การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง
 ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา**

ปัทมจิรา ภิญโญ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 34000

E-mail:patchima9@hotmail.com, โทร.088-743778

ดร.ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ดร.รสวลีย์ อักษรวงษ์ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา การดำเนินการวิจัยออกแบบเป็น 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ ใช้การศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและพัฒนาตัวบ่งชี้ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมเชิงเนื้อหาของตัวบ่งชี้ ขั้นตอนที่ 2 การประเมินตัวบ่งชี้ เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้ด้วยแบบประเมิน นำมาวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในแต่ละตัวบ่งชี้ แล้วปรับปรุงตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเชิงทฤษฎี และขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้ ตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษา เขตตรวจราชการที่ 13 จำนวน 490 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้ และแบบตรวจสอบตัวบ่งชี้ ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรม Mplus ผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา มีผลการประเมิน โดยภาพรวม มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92, 4.63$) และจากตรวจสอบตัวบ่งชี้ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลการวัดความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา แบบที่ให้ความเป็นพลเมืองของนักเรียนเป็นตัวแปรแฝง และความรู้ คุณลักษณะ และพฤติกรรมความเป็นพลเมืองของนักเรียนเป็นตัวแปรสังเกตได้ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ที่แตกต่างศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2=39.418$, $df=29$, $p=0.092$, $CFI = 0.993$, $TLI = 0.982$, $RMSEA = 0.019$, $SRMR = 0.011$ และ $\chi^2/df = 1.359$) จึงสรุปได้ว่ามีองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทั้งหมด 3 ด้าน 74 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) ด้านความรู้ (2) ด้านคุณลักษณะ และ (3) ด้านพฤติกรรม มีความเหมาะสมที่จะนำไปเป็นตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา และ 2) ตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา มีผลการประเมิน โดยภาพรวม มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87, 4.67$) และจากตรวจสอบตัวบ่งชี้ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลการวัดการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนแบบที่ให้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนเป็นตัวแปรแฝง และการบริหารจัดการทรัพยากรการเรียนรู้ หลักสูตรการจัดการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมือง การจัดการเรียนรู้และการประเมินผลเป็นตัวแปรสังเกตได้ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่า

ไค-สแควร์ที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 48.274$, $df = 36$, $p = 0.0830$, $CFI = 0.999$, $TLI = 0.998$, $RMSEA = 0.018$, $SRMR = 0.009$ และ $\chi^2 / df = 1.341$) จึงสรุปได้ว่ามีองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทั้งหมด 4 ด้าน 38 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรการเรียนรู้ (2) ด้านหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียน (3) ด้านการจัดการเรียนรู้และการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน มีความเหมาะสมที่จะนำเป็นตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

คำสำคัญ: ตัวบ่งชี้, ความเป็นพลเมืองของนักเรียน, โรงเรียนประถมศึกษา

Received: October 23, 2018, **Accepted** October 30, 2018

DEVELOPMENT OF EDUCATION MANAGEMENT FOR STUDENT CITIZENSHIP INDICATORS IN ELEMENTARY SCHOOLS

Patchima Pinyo, Ph.D. Candidate in the Research and Evaluation Program, Faculty of Education,
Ubon Ratchathani Rajabhat University, E-mail: patchima9@hotmail.com, Tel. 088-743778

Dr. Piyaporn Poomkaew, Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education,
Ubon Ratchathani Rajabhat University

Dr. Rosewalee Ugsornwong, Research and Evaluation Program, Faculty of Education,
Ubon Ratchathani Rajabhat University

Abstract

The research aimed to development of education management for student citizenship indicators in elementary schools. The research were 3 stage; stage 1: synthesize the indicators by using literature review and interview with 7 key informants to define conceptual framework and development of indicators then using 5 experts examined the content suitability of the indicator; stage 2: evaluation of indicator by proposing 15 experts to evaluate the suitability and feasibility of the indicator with an evaluation form, analyze by means of the mean and standard deviation in each indicator and then improve upon the opinions and suggestions of theoretical experts; and stage 3: confirmatory factor analysis of the indicators. Samples were 490 administrators and teachers in elementary schools under the inspection area 13 by using multiple-stage random sampling. The instruments were questionnaire, suitability and feasibility evaluation form of the indicator, and indicator check form. The data were analyzed by using content analysis. The statistics used in the research consisted of mean, standard deviation, and confirmatory factor analysis by using Mplus. The research findings were as follows: 1) Citizenship indicators of students in elementary school had overall evaluation results of suitability and feasibility at the highest level ($\bar{X} = 4.92, 4.63$). And the verifiable indicator with the confirmatory factor analysis, it was found that measurement model of citizenship of students in elementary school which citizenship was a latent variable, and knowledge,

characteristics, and civic behavior were observable variables. Be fit with empirical data that chi-square was not statistically significant ($\chi^2=39.418$, $df=29$, $p=0.092$, CFI = 0.993, TLI = 0.982, RMSEA =0.019, SRMR =0.011 and $\chi^2/ df = 1.359$). The conclusion were 3 aspects with 74 indicators consisted of (1) knowledge (2) characteristics and (3) behavior that were appropriate to be indicators of student citizenship in elementary schools. 2) Education management for student citizenship indicators in elementary school had overall evaluation results of suitability and feasibility at the highest level ($\bar{X}=4.87$, 4.67). And the verifiable indicator with the confirmatory factor analysis, it was found that measurement model of education management for student citizenship in elementary school which education management for student citizenship was a latent variable, and learning resource management, citizenship learning curriculum, and learning management and evaluation were observable variables. Be fit with empirical data that chi-square was not statistically significant ($\chi^2 = 48.274$, $df= 36$, $p= 0.0830$, CFI = 0.999, TLI = 0.998, RMSEA = 0.018, SRMR = 0.009 และ $\chi^2/ df = 1.341$). The conclusion were 4 aspects with 38 indicators consisted of (1) learning resource management (2) citizenship learning curriculum and (3) learning management and evaluation that were appropriate to be indicators of education management for student citizenship in elementary schools.

Keywords: Indicators, Student Citizenship, Elementary School

คำขอบคุณ : งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทนำ

ในการจัดการศึกษาของโลกมีแนวโน้มเกิดการเปลี่ยนแปลงในมิติด้านเนื้อหาและการเรียนรู้ เช่น การส่งเสริมการพัฒนาด้านทักษะการรู้เท่าทัน ทักษะชีวิต (Life Skills) การบูรณาการในลักษณะสหวิทยาการ รวมทั้งมีการเน้นวิชาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง (Citizenship Education) ทั้งนี้ วงการศึกษาที่มีเป้าหมายในการศึกษาให้ผลผลิตเกี่ยวกับลักษณะของผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข ดังปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 2553 : 10) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการศึกษาไทย และให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้น อนึ่งการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง (Civic Education) กระทรวงศึกษาธิการได้มีการปฏิรูปการศึกษา เป็นระยะ

ของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองที่ได้กำหนดตัวบ่งชี้และค่าเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาด้านคนไทย ใฝ่ดี มีคุณธรรมพื้นฐาน มีจิตสำนึกและค่านิยมที่พึงประสงค์ หรือ การกำหนดค่านิยมสิบสองประการ ด้วยยุทธศาสตร์ต่างๆ โดยมุ่งให้ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรมีลักษณะต่อไปนี้คือ 1) มีคุณธรรมกำกับใจ เป็นคนดีมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 2) เป็นผู้มีความรู้ใฝ่เรียน มีความเพียรพยายามที่จะแสวงหาความรู้ให้ถึงสุดขอบความรู้ที่สามารถเข้าถึงได้ 3) สามารถใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 2 ภาษาได้อย่างเชี่ยวชาญ 4) มีพื้นฐานและทักษะการคำนวณที่ดี และมีความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ 5) สามารถเล่นดนตรีและกีฬาเป็นอย่างน้อย 1 ชนิด 6) สามารถจัดการใจและมีวิถีคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาอย่างยั่งยืน 7) พร้อมเผชิญปัญหาและสามารถเลือกวิธีแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม (พูนภัทรา พูลผล 2557: 1)

คุณลักษณะของผู้เรียนดังกล่าว สังกตต่างวิพากษ์ระบบการศึกษาว่าไม่ได้จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และได้พัฒนาผู้เรียนเต็มศักยภาพ คือ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกและดำรงวิถีการดำเนินชีวิตที่เปี่ยมสุขภาวะไว้ได้ ทั้งที่โดยแท้จริงแล้วระบบการศึกษาและโรงเรียนเป็นกลไกสำคัญในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงสังคม (พูนภัทรา พูลผล 2557: 1) ความเป็นพลเมืองทำให้บุคคลไม่สามารถแยกตัวออกมาอยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่ต้องเป็นพลเมืองที่เป็นสมาชิกของชุมชนและสังคมที่มีหน้าที่และภาระผูกพันในการอยู่ร่วมกันในสังคม (Blair 1996: 17) จึงเป็นแนวความคิดที่มีการกำหนดคุณลักษณะของความเป็นไทย นำไปปรับปรุงและสอดแทรกในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการสร้างนักเรียนให้เป็นพลโลกหรือพลเมืองโลก (Global Citizen) ไว้ว่า “หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุล ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษา ต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่า “ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ” (กระทรวงศึกษาธิการ 2552 : 3) ซึ่งการพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพนั้น มีความเกี่ยวข้องกับสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียน ความสามารถในการอ่าน แรงจูงใจในการพัฒนาความรู้ การสอนในชั้นเรียนแบบบรรยากาศเปิด (มีความอิสระทางความคิดในการอภิปรายประเด็นทางการเมืองและสังคม) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม คุณภาพการศึกษาและองค์การ การจัดประสบการณ์เรียนรู้ กิจกรรมในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร แนวทางหลักสูตรการศึกษา การพัฒนาครูในการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง การสอนความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรมในสังคม และความตระหนักรู้ในความเป็นพลเมือง(Bengtsson 2015: 796-797; Isac Maslowski and Werf 2011: 315-330)

การศึกษามีส่วนสำคัญในการสร้างความเป็นพลเมืองที่ต้องมีการควบคุมในบริบททางการศึกษาที่มีความหลากหลาย นอกจากนี้สิ่งที่ควรคำนึงในการสร้างความเป็นพลเมืองคือ คุณลักษณะ

เฉพาะบุคคลและครอบครัวที่จะส่งผลต่อการศึกษาและความเป็นพลเมืองด้วย (Giorgio and Delprato 2009: 422) ความเป็นพลเมืองนั้นถูกออกแบบมาเพื่อแก้ไขการขาดดุลประชาธิปไตยที่เพิ่มขึ้นในหมู่เยาวชน โดยเยาวชนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองลดลงและขาดความสามัคคีในหมู่ประชาชนด้วยกัน อีกทั้งยังมีระดับของการกระทำความผิดทางสังคมของเด็กและเยาวชนที่เพิ่มขึ้น (Kerr 2003: 3) ซึ่งการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง (Civic Education) ได้กลายเป็นปัจจัยความสำเร็จในการปกครองระบบประชาธิปไตยของประเทศต่างๆ ทั่วโลก อาทิ การพัฒนาพลเมืองในกลุ่มเยาวชนของประเทศสิงคโปร์ จากการถอดบทเรียนการพัฒนาพลเมืองในกลุ่มเยาวชนของประเทศสิงคโปร์จาก Mr. Wong Chong Wai Kenneth พบว่า หัวใจสำคัญของปัจจัยความสำเร็จในการทำงานเพื่อการพัฒนาพลเมืองในกลุ่มเยาวชนของประเทศสิงคโปร์นั้น ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 4 ประเด็น กล่าวคือ (1) การปลูกฝังแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนผ่านหลักสูตรการศึกษาและการเรียนรู้ในห้องเรียน (2) การสร้างการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองและทักษะความเป็นพลเมืองให้กับเยาวชนผ่านกิจกรรมเคลื่อนไหวทางสังคมที่หลากหลาย (3) การสร้างบรรยากาศหรือวิถีความเป็นพลเมืองที่เน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านเครือข่ายในท้องถิ่นต่างๆ (4) ความชัดเจนและความต่อเนื่องของนโยบายของการทำงานเพื่อพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพ (อิทธิพล ปรีดี ประสงค์ 2557: ออนไลน์) ซึ่งการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองนั้น ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี (2548: บทสรุปผู้บริหาร) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี ด้วยการศึกษาแบบการจัดการศึกษาของประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่เห็นว่าควรเป็นกระบวนการที่เน้นกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์จากชีวิตจริงที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนท้องถิ่น ทุกโรงเรียนมีการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองดีและเรื่องที่เกี่ยวข้องไว้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร บทเรียน ในช่วงอายุต่าง ๆ ได้กำหนดการเรียนรู้เป็นรายวิชา และ/หรือการศึกษาข้ามรายวิชา โดยสอดแทรกเนื้อหาในทุกๆ รายวิชา ทั้งหลักสูตรระดับประถมศึกษามีการผสมผสานโดยเน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์ ตลอดจนคนในชุมชน มีบทบาทสำคัญ ในการส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมือง สอดคล้องกับ ศรีนยุ หมั่นทรัพย์ (2551: 10) ได้เสนอแนวทางการจัดการศึกษาแบ่งเป็นระดับชั้นต่างๆ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาที่กำหนดให้โรงเรียนสอนความรู้พื้นฐานประชาธิปไตย กำหนดให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรและให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง สอดคล้องกับ Davies (1998: 138) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองประชาคมยุโรปในชั้นเรียนอย่างเอาใจใส่ และการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ขาดหายไป ควรได้มีการดำเนินการอย่างจริงจังในการจัดการเรียนการสอนความเป็นพลเมืองในชั้นเรียน มากกว่าการถกเถียงกันในเชิงหลักการและแนวนโยบายสำหรับการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง

จากแนวคิดสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ซึ่งจะเติบโตเป็นเยาวชนและเป็นพลเมืองที่ดี

ของประเทศชาติต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของปลินธร เพ็ชรฤทธิ์ (2550: 119) และนิรมล จันทรศิริ (2551: 75) เกี่ยวกับสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ตลอดจนการจัดการเรียนรู้ต่างๆ พบว่า ครูมีบทบาทมากในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อความเป็นพลเมืองและนักเรียนปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนตั้งแต่ระดับการศึกษาเบื้องต้น เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนในด้านความเป็นพลเมืองอย่างเหมาะสมและส่งผลกระทบต่อคุณภาพความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นสำคัญเพื่อเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย 2 ประเด็นสำคัญคือ 1) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความเป็นพลเมืองคือ เป็นผู้มีความสามัคคี มีส่วนร่วม มีวินัย เคารพกฎกติกา มีทักษะการวางแผน การสื่อสาร การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และมีทักษะการใช้เทคโนโลยี เป็นผู้ที่มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีจิตสาธารณะ และใฝ่รู้ใฝ่เรียน (พูนภัสรา พูลผล 2557: 1; กระทรวงศึกษาธิการ 2552: 5-7; ปลินธร เพชรฤทธิ์, 2550: 17-18; สิริวรรณ ศรีพหล 2551: 12; ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี 2548: บทสรุปผู้บริหาร; ปริญา เทวานฤมิตรกุล 2555: 30; Bengtsson 2015: 796-797; Isac Maslowski and Werf 2011: 315-330; Youniss 2011: 102; Galston 2003: 32-33; Marker and Mehlinger 1992: 835; Kniep 1989: 516 – 517) และ 2) แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง หมายถึง การใช้รูปแบบกิจกรรมลักษณะของโครงการที่ส่งเสริมคนดี การใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคแบบมหวกทกใบ การจัดการเรียนการสอนเชิงพหุวัฒนธรรม การใช้ชุดกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นไทย การบูรณาการสอนศีลธรรมในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม การพัฒนาครู และการเรียนรู้โดยสังคมมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจึงได้นำเอาการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นไทย นอกจากนี้ยังมีคุณลักษณะของผู้เกี่ยวข้องและมีความสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคคล ในชุมชน (ณัฐพร แสงภู 2547: บทคัดย่อ, 173; มรกต อนุเคราะห์ 2548: 62-63; ไพบุลย์ ชาวกังจักร 2549: 55; ยุทธศิลป์ ผาอำนาจ 2550: 57-59; ปลินธร เพ็ชรฤทธิ์ 2550: 113-118; นิรมล จันทรศิริ 2551: 74-78; ชรินทร์ มั่งคั่ง 2553 : บทคัดย่อ; สุจิตรา วัน

ทอง 2554: 170-172; Ballard, Cohen, and Littenberg-Tobias 2016: 378; Lenzi, M. and others 2014: 259; Murphy 2007: 656-657; Koutselini and Papanastasiou 1997: 113-122; Sears and Hughes 1996: 124-129) ดังสรุปตามรูปภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยใช้การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นตัวบ่งชี้ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมือง เพื่อนำมากำหนดประเด็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ตัวอย่าง ตัวอย่างในการพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ด้วยการสังเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

1.1.1 ตัวอย่างในการสัมภาษณ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา และการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียน จำนวน 7 ท่าน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย 1) นายสิริรัฐ ชุมอุปการ ผู้ว่าราชการจังหวัดอำนาจเจริญ 2) นายวิเชียร อุดมศักดิ์ นายกเทศมนตรีเมืองอำนาจเจริญ 3) นายธัญชัย สายสุต ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ 4) นายอดุลย์ กองทอง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 5) นายอุทัย พล

พวก วัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี 6) นายวิเชน โพนนกุล เลขาธิการมูลนิธิไทยรัฐ กรุงเทพมหานคร 7) นางจิรา จิตชาญวิชัย ตำแหน่ง ข้าราชการบำนาญ อดีตครูเชี่ยวชาญ/กรรมการที่ปรึกษามูลนิธิไทยรัฐ

1.1.2 ตัวอย่างในการตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหา เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียน จำนวน 5 ท่าน

1.2 การดำเนินการวิจัย เป็นการพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.2.1 ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารต่างๆ ที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมือง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาและแนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา เพื่อสรุปประมวลข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นลักษณะของความเป็นพลเมือง

1.2.2 วิเคราะห์และสังเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองและตัวบ่งชี้ที่สัมพันธ์กับการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง แล้วสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา และกำหนดเป็นโครงร่างของตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา ในประเด็นเกี่ยวกับ 1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ 2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ทางการศึกษา 3) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา 4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมือง 5) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และ 6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง

1.2.3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อเสนอกรอบแนวคิดในการพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา ได้เป็นโครงร่างของตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา

1.2.4 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา และการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา โดยในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญผู้วิจัยได้ทำการวิจัยโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาสังเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาและการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง

1.2.5 การสรุปรวมผลการวิเคราะห์เอกสารและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา นำมาสังเคราะห์เป็นตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

1.2.6 การตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหาของตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง ดังนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นด้านความเที่ยงตรงเชิงพื้นิจ (Face Validity) โดยพิจารณาความสอดคล้อง ความครอบคลุมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้กับนิยามเชิงปฏิบัติการ

2) ผู้วิจัยนำตัวบ่งชี้มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและคัดเลือกตัวบ่งชี้ที่มีดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) โดยมีค่าตั้งแต่ 0.60 – 1.00

3) ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ได้เป็นตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบบันทึกการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

2.ขั้นตอนที่ 2 การประเมินตัวบ่งชี้ เป็นขั้นตอนความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ตัวอย่าง ในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้ จำนวน 15 คน

2.2 การดำเนินการวิจัย เป็นประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้ของการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.2.1 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 15 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา

2.2.2 สรุปผลการประเมินตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา ปรับปรุงตัวบ่งชี้ตามผลการประเมินให้มีความสมบูรณ์

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้

3.ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้ เป็นตรวจสอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ตัวอย่าง ในการตรวจสอบความเหมาะสมตัวบ่งชี้ โดยใช้การจัดกลุ่มองค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยในการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างยึดตามหลักของ Bentler and Chou (1987: 78-117) ที่ระบุว่าวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันต้องมีกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 5-20 คน ต่อ 1 พารามิเตอร์ในองค์ประกอบเชิงยืนยัน ในงานวิจัยนี้มี 24 พารามิเตอร์โดยคิดจากตัวแปรสังเกตได้ 18 ตัวแปร ตัวแปรแฝงภายใน 6 ตัวแปร และตัวแปรแฝงภายนอก 2 ตัวแปร จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน จำนวน 490 คน จากผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 ประกอบด้วย จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดยโสธร โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling)

3.2 การดำเนินการวิจัย เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา เพื่อเป็นการตรวจสอบเชิงยืนยันตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ด้วยการจัดกลุ่มองค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis: CFA)

ของตัวแปรแฝงที่ใช้ในการวิจัย เพื่อวิเคราะห์ความกลมกลืนของโมเดลโครงสร้างเชิงเส้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยโปรแกรม Mplus 7.30

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบตรวจสอบตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ที่ได้จากศึกษาวิจัยในแต่ละขั้นตอน สามารถเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยนำแนวคิดหลักการสำคัญที่พบมาสรุปเป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สรุปได้ว่า ความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ด้านความรู้ มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ (1) ความรู้พื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย มี 7 ตัวบ่งชี้ (2) ความรู้พื้นฐานวัฒนธรรมในสังคม และเศรษฐกิจ มี 7 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านคุณลักษณะ มี 5 องค์ประกอบย่อย คือ (1) ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มี 5 ตัวบ่งชี้ (2) ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ มี 5 ตัวบ่งชี้ (3) ความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซื่อสัตย์ ประหยัด มี 6 ตัวบ่งชี้ (4) ความสามัคคี มีวินัย มี 7 ตัวบ่งชี้ และ (5) ขยัน อดทน มี 7 ตัวบ่งชี้ 3) ด้านพฤติกรรม มี 5 องค์ประกอบย่อย คือ (1) ทักษะชีวิต และการตัดสินใจ แก้ปัญหา มี 8 ตัวบ่งชี้ (2) ความรับผิดชอบงานและการวางแผน มี 7 ตัวบ่งชี้ (3) ทักษะการสื่อสาร และการใช้ไอซีที มี 5 ตัวบ่งชี้ (4) การปฏิบัติตามวัฒนธรรม ประเพณีไทย มี 5 ตัวบ่งชี้ และ (5) จิตสาธารณะ และกระทำเพื่อส่วนรวม มี 7 ตัวบ่งชี้ และการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การบริหารจัดการทรัพยากรการเรียนรู้ มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ (1) ปัจจัยด้านบุคลากร มี 7 ตัวบ่งชี้ (2) ปัจจัยด้านงบประมาณ มี 3 ตัวบ่งชี้ (3) ปัจจัยวัสดุ อุปกรณ์ มี 5 ตัวบ่งชี้ และ (4) อาคารสถานที่ มี 3 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ เพื่อความเป็นพลเมือง มี 5 ตัวบ่งชี้ 3) ด้านการจัดการเรียนรู้และการประเมินผล มี 4 ตัวบ่งชี้

2. ผลการประเมินตัวบ่งชี้ โดยภาพรวม มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92, 4.63$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นสำคัญคือ ตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92, 4.63$) และตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87, 4.67$)

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า

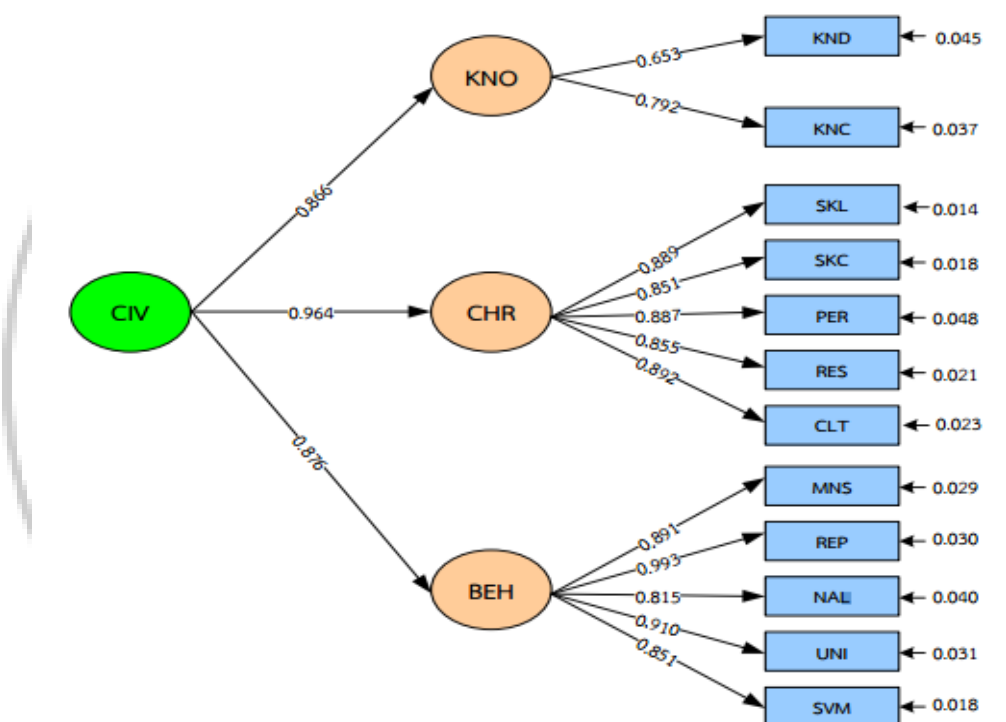
3.1 ผลการตรวจสอบตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ด้วย การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลการวัดความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา แบบที่ให้ความเป็นพลเมืองเป็นตัวแปรแฝงและความรู้ คุณลักษณะ และพฤติกรรมความเป็นพลเมืองเป็นตัวแปรสังเกตได้ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ที่แตกต่างศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2=39.418$, $df=29$, $p=0.092$, $CFI = 0.993$, $TLI = 0.982$, $RMSEA = 0.019$, $SRMR = 0.011$ และ $\chi^2/df = 1.359$ โดยค่า p มากพอที่จะไม่ปฏิเสธสมมติฐานแสดงว่าผลการทดสอบค่า χ^2 แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือยอมรับว่ารูปแบบการวัดมีความตรงเชิงโครงสร้าง ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่ามีองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านคุณลักษณะ และ 3) ด้านพฤติกรรม มีความเหมาะสมที่จะนำเป็นตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 1 และภาพที่ 2

ตารางที่ 1 ค่าประมาณพารามิเตอร์ และค่าสถิติในโมเดลการวัดความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

ตัวแปรสังเกตได้	ค่าสถิติผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน				
	น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน	SE	Z	สัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ	R^2
การวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับแรก					
ตัวแปรด้านความรู้ (KNO)					
ความรู้พื้นฐานระบอบประชาธิปไตย(KND)	0.653	0.045	14.511	0.132	0.434
ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในสังคม และเศรษฐกิจ (KNC)	0.792	0.037	21.585	0.136	0.592
ตัวแปรด้านคุณลักษณะ (CHR)					
ทักษะชีวิต และการตัดสินใจแก้ปัญหา (SKL)	0.889	0.014	61.530	0.230	0.790
ทักษะการสื่อสาร และการใช้ ICT (SKC)	0.851	0.018	47.474	0.167	0.724
ขยัน อดทน (PER)	0.887	0.048	18.662	0.222	0.600
ความรับผิดชอบงาน และการวางแผน (RES)	0.855	0.021	40.523	0.308	0.843
การปฏิบัติตามวัฒนธรรม ประเพณีไทย (CLT)	0.892	0.023	38.309	0.362	0.843
การวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับแรก					
ตัวแปรด้านพฤติกรรม (BEH)					
ความมั่นใจใจเพื่อแผ้วแผ่ ชื่อสัตย์ ประหยัด (MNS)	0.891	0.029	31.184	-0.019	0.653
ความเคารพ กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ (REP)	0.993	0.030	33.243	0.412	0.857
ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (NAL)	0.815	0.040	20.459	0.327	0.702

ความสามัคคี มีวินัย (UNI)	0.910	0.031	29.689	0.197	0.719
จิตสาธารณะ และกระทำเพื่อส่วนรวม (SVM)	0.851	0.018	47.474	0.167	0.724
การวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับที่สอง					
องค์ประกอบความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา (CIV)					
ตัวแปรด้านความรู้ (KNO)	0.866	0.045	19.425	-	0.750
ตัวแปรด้านคุณลักษณะ (CHR)	0.964	0.031	31.233	-	0.929
ตัวแปรด้านพฤติกรรม (BEH)	0.876	0.030	29.255	-	0.767
$\chi^2 = 39.418$, $df=29$, $p=0.092$, $CFI = 0.993$, $TLI = 0.982$, $RMSEA = 0.019$, $SRMR = 0.011$					

Chi-Square=39.418, df=29, P-value=0.092, RMSEA=0.019

ภาพที่ 2 โมเดลการวัดองค์ประกอบความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

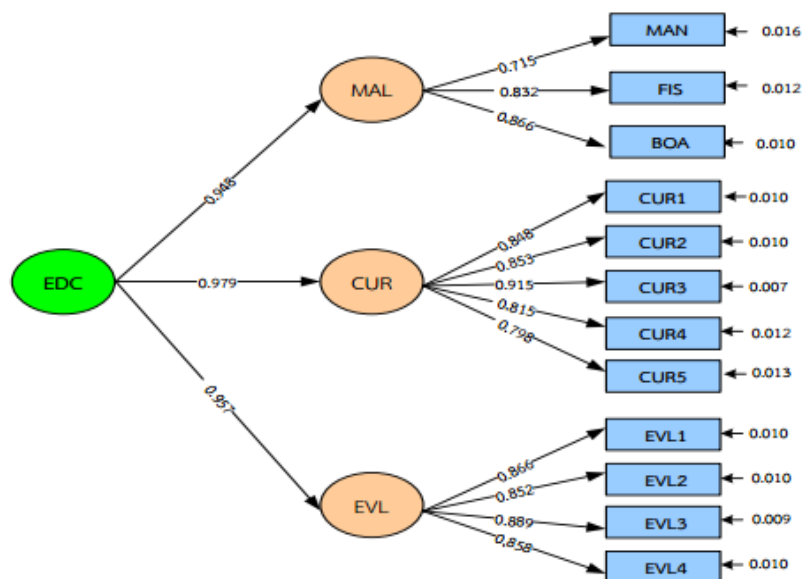
3.2 ผลการตรวจสอบตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลการวัดการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียน แบบที่ให้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนเป็นตัวแปรแฝง และการบริหารจัดการทรัพยากรการเรียนรู้ หลักสูตรการจัดการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมือง การจัดการเรียนรู้และการประเมินผลเป็นตัวแปรสังเกตได้ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับ

ข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่า ไค-สแควร์ที่แตกต่างศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 48.274$, $df = 36$, $p = 0.0830$, $CFI = 0.999$, $TLI = 0.998$, $RMSEA = 0.018$, $SRMR = 0.009$ และ $\chi^2/df = 1.341$) โดยค่า p มากพอที่จะไม่ปฏิเสธสมมติฐานแสดงว่าผลการทดสอบค่า χ^2 แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือยอมรับว่ารูปแบบการวัดมีความตรงเชิงโครงสร้าง ผู้วิจัยสรุปได้ว่ามีองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรการเรียนรู้ 2) ด้านหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียน 3) ด้านการจัดการเรียนรู้และการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน มีความเหมาะสมที่จะนำเป็นตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 2 และภาพที่ 3

ตารางที่ 2 ค่าประมาณพารามิเตอร์ และค่าสถิติในโมเดลการวัดการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

ตัวแปรสังเกตได้	ค่าสถิติผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน				
	น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน	SE	Z	สัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ	R^2
การวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับแรก					
ตัวแปรการบริหารจัดการทรัพยากรการเรียนรู้ (MAL)					
บุคลากร (MAN)	0.715	0.016	43.661	0.057	0.512
งบประมาณ (FIS)	0.832	0.012	67.012	0.205	0.692
กรรมการสถานศึกษา/ผู้ปกครอง(BOA)	0.866	0.010	85.167	0.195	0.750
ตัวแปรหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมือง(CUR)					
หลักสูตรการจัดการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมือง 1(CUR1)	0.848	0.010	85.215	-0.006	0.719
หลักสูตรการจัดการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมือง 2(CUR2)	0.853	0.010	82.995	-0.018	0.727
หลักสูตรการจัดการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมือง 3(CUR3)	0.915	0.007	134.076	0.104	0.837
หลักสูตรการจัดการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมือง 4(CUR4)	0.815	0.012	69.302	0.009	0.664
หลักสูตรการจัดการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมือง 5(CUR5)	0.798	0.013	61.233	0.079	0.636
การวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับแรก					
ตัวแปรการจัดการเรียนรู้และการประเมินผล (EVL)					

การจัดการเรียนรู้และการประเมินผล1 (EVL1)	0.891	0.029	31.184	-0.019	0.653
การจัดการเรียนรู้และการประเมินผล2 (EVL2)	0.993	0.030	33.243	0.412	0.857
การจัดการเรียนรู้และการประเมินผล3 (EVL3)	0.815	0.040	20.459	0.327	0.702
การจัดการเรียนรู้และการประเมินผล4 (EVL4)	0.910	0.031	29.689	0.197	0.719
การวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับที่สอง					
องค์ประกอบการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียน (EDC)					
ตัวแปรการบริหารจัดการทรัพยากรการเรียนรู้ (MAL)	0.948	0.008	120.407	-	0.899
ตัวแปรหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมือง(CUR)	0.979	0.005	195.800	-	0.959
ตัวแปรการจัดการเรียนรู้และการประเมินผล (EVL)	0.957	0.007	127.822	-	0.915
$\chi^2 = 48.274$, $df = 36$, $p = 0.083$, $CFI = 0.999$, $TLI = 0.998$, $RMSEA = 0.018$, $SRMR = 0.009$					

Chi-Square=48.274, df=36, P-value=0.083, RMSEA=0.018

ภาพที่ 3 โมเดลการวัดองค์ประกอบการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอมา มีประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยนำมาอภิปรายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาพบว่า มีองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทั้งหมด 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านคุณลักษณะ และ 3) ด้านพฤติกรรม จากผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองในโรงเรียนที่มีความสัมพันธ์กับการมีองค์ความรู้ของนักเรียนตามหลักสูตร รู้จักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สนใจกิจกรรมต่างๆ รับผิดชอบในฐานะสมาชิกของสังคมและพลเมืองโลก มีทักษะกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย มีทักษะชีวิต มีทักษะในการสื่อสารและการใช้สื่อเทคโนโลยีได้เหมาะสมกับยุคสมัยของสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน อีกทั้งมีความเข้าใจและรู้จักการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทยและค่านิยมที่ดี ยังมีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความสามัคคีมีวินัย และมีจิตสาธารณะและกระทำเพื่อส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Youniss (2011: 102) ความเป็นพลเมืองที่แท้จริงคือพลเมืองจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมอย่างแข็งขัน และตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาล โดยการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในองค์กรประชาสังคม มีความสนใจและส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณี รากเหง้าของศาสนา การเคลื่อนไหวของพลเรือน ความยุติธรรมทางสังคม และความชอบ โดยนัยยะของการมีความไว้วางใจและความจงรักภักดีต่อระบอบประชาธิปไตยของชาวอเมริกัน ที่มีการแข่งขันตามกฎหมาย การมีส่วนร่วมที่ไม่เพียงแต่การมีส่วนร่วม แต่ยังเป็นการปกป้องและชื่นชมในรัฐบาลและระบบการเมืองที่วางรากฐานไว้ การเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิและภาระหน้าที่ การเป็นผู้เลือกตั้งที่ดี และการรู้จักรักษาไว้ซึ่งประชาธิปไตยสำหรับตนเองและคนอื่นสอดคล้องกับ ฤาษี เทพายากล(2554: 3) ที่กล่าวถึงความเป็นพลเมือง (citizenship) ว่ามีความสำคัญในฐานะของความเป็นพลเมือง (citizen) ที่เป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมืองหรือรัฐ มีสิทธิและความรับผิดชอบที่ถูกกำหนดโดยกฎหมาย ในฐานะที่เป็นพลเมือง มีการแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจสาธารณะ ภายใต้กฎหมาย กฎเกณฑ์ทางสังคมและศีลธรรม สอดคล้องกับจันทนา บุญญานวัตร(2549: 11) ที่กล่าวถึงความเป็นพลเมืองดี ว่าเป็นคุณลักษณะของนักเรียนที่มีการแสดงออกในทางที่ดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคม เป็นพลเมืองดีตามความต้องการของสังคม สอดคล้องกับ ปลินธร เพ็ชรฤทธิ์ (2550: 15) ที่กล่าวถึงความเป็นพลเมืองดี ว่าเป็นการที่บุคคลเป็นผู้มีทัศนคติ ค่านิยมและความประพฤติที่เหมาะสมตามสภาพของสังคมและทำประโยชน์ให้แก่สังคม และประภัสสร ไพบูลย์วิทธิพรชัย (2553: 6) ที่กล่าวถึงความเป็นพลเมืองดี ว่าเป็นการที่บุคคลมีการประพฤติปฏิบัติตนเหมาะสมในทางที่ดีและกระทำตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น ด้านการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ด้านการดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนรวม ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม สอดคล้องกับวลัย พานิช (2542: 226-235) ที่ได้วิเคราะห์ลักษณะความเป็นพลเมืองดีว่าควรมี 1) ด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะพื้นฐาน เช่น ใฝ่หาความรู้ รู้และเข้าใจ สนใจกิจกรรมต่างๆ รับผิดชอบในฐานะสมาชิกของสังคมและโลก มีทักษะกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลในการตัดสินใจ ดำรงชีวิตบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม ซื่อสัตย์ยุติธรรม เป็นระเบียบ ประหยัดอดทน มีมนุษยสัมพันธ์ พึ่งตนเองได้ 2) ด้านการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เช่น รู้และเข้าใจ กฎหมายต่างๆ ของบ้านเมือง รับผิดชอบในสิทธิของตน และเข้าใจปัญหาต่างๆ และหาแนวทางแก้ไขในทางการเมืองการปกครอง 3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม เช่น มีสำนึกใน

ความเป็นไทย อารักรักษาไว้ซึ่งสัญลักษณ์และวัฒนธรรมไทย ภูมิใจในผลงานอันดีเด่นของไทย 4) ด้านเศรษฐกิจ เช่น รู้และเข้าใจ เห็นคุณค่ารักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมและนิยมใช้ผลผลิตไทย และยังสามารถคล้องกับ Marker and Mehlinger (1992: 835) ที่ได้สรุปเกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญของความเป็นพลเมืองไว้ 4 ประการคือ 1) ความรู้ เป็นความรู้สำคัญเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง 2) ทักษะ เป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตในสังคมในฐานะความเป็นพลเมืองที่ดี 3) ค่านิยม เป็นค่านิยมที่มีความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละสังคม และ 4) การมีส่วนร่วม เป็นพลเมืองที่รู้จักการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการช่วยเหลือสังคม

2. ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า มุ่งองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทั้งหมด 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารทรัพยากรการเรียนรู้ 2) หลักสูตรการจัดการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมือง และ 3) การจัดการเรียนรู้และการประเมินผล จากผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการภายในโรงเรียนอันได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหารโรงเรียนที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพ ความเป็นผู้นำ ความรู้ทางวิชาการ และความสามารถในการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านครูที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพ การสอนและสังคม และปัจจัยด้านบุคคลในชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมือง เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารที่ต้องมีความเป็นผู้นำในการขับเคลื่อน กำหนดนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีต้องอาศัยความร่วมมือจากครูในสถานศึกษาเป็นผู้ลงงานนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมกับผู้เรียน และต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลในชุมชนอีกด้วย มีการระดมทรัพยากรทางการศึกษา วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อนำมาใช้ในกระบวนการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และใช้กิจกรรมทางวิชาการเป็นงานหลักในการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาร่วมกันทุกฝ่าย ทุกภาคส่วนของสังคมร่วมกันอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ Isac Maslowski and Werf (2011: 315-330) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิผล: แบบจำลองประสิทธิผลด้านการศึกษาเพื่ออธิบายความรู้เกี่ยวกับพลเมืองของนักเรียน ที่ศึกษาตัวแปรระดับนักเรียนเกี่ยวกับสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียน ความสามารถในการอ่าน และแรงจูงใจในการพัฒนาความรู้ ตัวแปรระดับห้องเรียนเกี่ยวกับการสอนในชั้นเรียนแบบบรรยากาศเปิด (มีความอิสระทางความคิดในการอภิปรายประเด็นทางการเมืองและสังคม) และ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีประสิทธิผล ตัวแปรระดับโรงเรียนเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาและองค์การ การจัดประสบการณ์เรียนรู้ กิจกรรมในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร และตัวแปรระดับประเทศเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางหลักสูตรการศึกษา การพัฒนาครูในการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง พบว่า ในระดับนักเรียน ตัวแปรเพศ จำนวนหนังสือที่บ้าน ระดับการศึกษาของพ่อแม่ การดูแลและพูดคุยข่าวการเมืองที่บ้านส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง ในระดับชั้นเรียน คุณภาพการสอนและการจัดประสบการณ์เรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองโดยเฉพาะการสอนในชั้นเรียนแบบบรรยากาศเปิดนั้นส่งผลต่อความรู้เกี่ยวกับพลเมืองของนักเรียน และในระดับประเทศ การลงทุนทางการศึกษานั้นส่งผลความรู้เกี่ยวกับพลเมืองของ

นักเรียนน้อยกว่าการกำหนดนโยบายที่ดี และข้อค้นพบสำคัญเกี่ยวกับระบบการศึกษาคือ การพัฒนาครูในการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองนั้นส่งผลอย่างยิ่งต่อความรู้เกี่ยวกับพลเมืองของนักเรียน สอดคล้องกับวิลลาร์ธ รพีพิศล(2550:31-32) ที่ได้กล่าวถึงการจัดการว่าเป็นกระบวนการพัฒนาและประยุกต์ใช้ทรัพยากรบุคคล เพื่อจัดทำกิจกรรมขององค์กร โดยการดำเนินการต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์ความร่วมมือจากบุคคล เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายและการดำเนินงานจะมีความเกี่ยวข้องกับ การวางแผน การจัดองค์การ จัดคนเข้าทำงาน การขึ้นและควบคุม และยังสอดคล้องกับ สุจิตรา วันทอง (2554: 170-172) ที่ได้ทำการศึกษาและพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา พบว่า ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนและมีความสำเร็จสูง โดยการจัดกิจกรรมใช้สื่อที่หลากหลายแต่มีปัญหาที่ผู้เรียนไม่พร้อมและงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย และครูมีระดับปฏิบัติระดับความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามข้อรายการ พบว่า ครูมีระดับความสำเร็จต่ำกว่าระดับการปฏิบัติในทุกข้อรายการ ปัญหาคือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัย และขาดทัศนคติที่ดีต่อการวิจัย การออกแบบและพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับประถมศึกษา การใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1. ศึกษา/ระบุปัญหา 2. วางแผนงาน 3. ดำเนินงานตามแผนและนำผลที่ได้มาใช้แก้ปัญหา 4. นักเรียนที่เรียนรู้ตามแผน การจัดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น ผู้เรียนมีระดับความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพุทธิพิสัย และด้านจิตพิสัยสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามแผนปกติ

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2552.
- จันทนา บุญญานุวัตร. องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตพื้นที่การศึกษาพัทลุง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2549.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. การศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมด้านความเป็นพลเมืองดี ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา. สำนักวิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553.
- ณัฐพร แสงภู. การศึกษาการดำเนินกิจกรรมนักเรียนตามโครงการเยาวชนคนดีศรีสุพรรณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1 - 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 2547.
- นิรมล จันทศิริ. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคแบบหมวกหกใบ เรื่องการปฏิบัติตน

- เป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.
- ประภัสสร ไพบูลย์ธิตพิรัชย์. การศึกษาความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนโรงเรียนพณิชยการบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.
- ปลินธร เพ็ชรฤทธิ์. สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้แก่แก่นักเรียนมัธยมศึกษา ของครูสังคมศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- พูนภัทธา พูลผล. ผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑ ควรเป็นอย่างไร. (ออนไลน์) 2557 (อ้างเมื่อ 17 ธันวาคม 2557) จาก http://www.pleampattana.ac.th/m465/index.php?option=com_content&task=view&id=3381&Itemid=75.
- ไพบูลย์ ชาวงจักร. สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในการดำเนินงานโครงการเยาวชนคนดีศรีสุพรรณสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2549
- มรกต อนุเคราะห์. การพัฒนางานวินัยนักเรียน โรงเรียนบ้านต้นปล้อง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2548.
- ยุทธศิลป์ ผาอำนาจ. การศึกษาเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการดำเนินงานวินัยนักเรียน โรงเรียนบ้านอ่างบุรพาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2550.
- ฤาษุดา เทพายากุล. วารสารเรียนรู้ประชาธิปไตยปีที่ 3 ฉบับที่ 9 มกราคม – มีนาคม 2554. สงขลา: มาสเตอร์พีช แอนด์ โคเรซท์, 2554.
- วิลาวรรณ รพีพิศาล. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: วิจิตรทัศนกร, 2554.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. การวิจัยเอกสารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด, 2548.
- ศรัณยู หมั่นทรัพย์. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง: ฐานรากของการเมืองภาคพลเมือง. วารสารสถาบันพระปกเกล้า. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (พ.ค.-ส.ค. 2551) หน้า 101-115.
- สิริวรรณ ศรีพหล. รายงานการวิจัย เรื่องการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลโลกของนักเรียนสำหรับครูสังคมศึกษา. นนทบุรี : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2551.
- สุจิตรา วันทอง. การวิจัยและพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนา

คุณลักษณะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.

สำนักงานข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. รวมกฎหมายกฎ ระเบียบการบริหารงานบุคคลด้านกฎหมายของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2553.

อิทธิพล ปรีดีประสงค์. สังเคราะห์ความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียน การพัฒนาเยาวชนพลเมืองสิงคโปร์ จากเครือข่ายเยาวชนสิงคโปร์ (ออนไลน์) 2557 (อ้างเมื่อ 14 มกราคม 2558) จาก <https://www.gotoknow.org/posts/522077>.

Ballard, P.J., Cohen, A. K., and Littenberg-Tobias, J. "Action civics for promoting civic development: main effects of program participation and differences by project characteristics," *Am J Community Psychol.* 2016, 58:377–390. DOI 10.1002/ajcp.12103.

Bengtsson, A. "Educating European citizenship: Elucidating assumptions about Teaching civic competence," *Policy Futures in Education.* 2015, 13(6) 788–800. DOI: 10.1177/1478210315595785.

Bentler, P. M. and Chou, C. "Practical issues in structural modeling," *Sociological Methods and Research.* 1987, 16 : 78-117.

Blair, T. "New Community, New Individualism," Speech given to the Charities' Aid Foundation 10th Arnold Goodman Charity Lecture, London, 8 July 1993, *New Britain: My Vision of a Young Country*, London: Fourth Estate 1996: 14–79.

Davies, I. "Citizenship education in Europe," *Children's Social and Economics Education*, 1998 3 (3) : 127-140.

Galston, W. A. "Political Knowledge, Political Engagement, and Civic Education," *Annual Review of Political Science*, vol. 4, 2001, pp. 217-34; available at www.civicmissionofschools.org; and fact sheets developed by CIRCLE, available at www.civicyouth.org.

Giorgio Di Pietro, G. D., Delprato, M. "Education and Civic Outcomes in Italy," *Public Finance Review*, 2009 37(4) : 421-446.

Isac, M.M., Maslowski, R. and Werf, G.V. "Effective civic education: an educational effectiveness model forexplaining students' civic knowledge," *School Effectiveness and School Improvement*, 2011 (22)3, 313-333, DOI: 10.1080/09243453.2011.571542.

Kerr, D. "Citizenship Education in England: The Making of a New Subject," *Journal for*

Social Science Education, 2003, 2 (2) : 1–10.

Koutselini, M. and Papanastasiou, C. “Civic Education in Cyprus -Issues in Focus: A Curriculum Research Study,” *Children's Social and Economics Education*; 1997 2 (3), 113-129.

Lenzi, M. and others. “How school can teach civic engagement besides civic education: the role of democratic school climate,” *Am J Community Psychol*, 2014 54 (6) : 251–261. DOI 10.1007/s10464-014-9669-8.

Marker, G., and Mehlinger, H. Social studies. In P. W. Jackson (Ed.). *Handbook of research on curriculum*. New York: Macmillan, 1992.

Murphy, J. B. “Against civic education in public schools,” *International Journal of Public Administration*. 2007, 30: 6-7, 651-670, DOI: 10.1080/01900690701216019.

Sears, A. M. and Hughes, A. S. “Citizenship education and current educational reform,” *Canadian Journal of Education*; 1996, 21 (2) : 123–142.

Youniss, J. “Civic Education: What Schools Can Do to Encourage Civic Identity and Action,” *Applied Developmental Science*; 2011 15 (2), 98-103, DOI: 10.1080/10888691.2011.560814.